

İkinci Bâyezid tahta çıktığı zaman, **Konya'da vali olarak bulunan kardeşi Giyaseddin Cem Çelebi** 'nin muhalefeti ile karsilasir. **Zira Cem, "mülk-i mevrûs"da hakkı bulunduğunu iddia ediyordu**

. O, bu iddiasını da bazı delillerle isbat etmeye çalışıyordu. Gerçekten, Cem Sultan'ın, saltanat makamını elde etmek için gıristiği tessebbüs, tedkik edilmesi lazim gelen sebeplere dayanıyordu. Daha Fâtih'in sağlığında devlet erkani arasında her iki sehzâdenin taraftarları bulunduğu ve basta

Karamanî Mehmed Pasa

olduğu halde, bunlardan bir kısmının,

Bâyezid'den daha meziyetli, daha cesur ve faal bir zat olan Cem'i saltanata layık gördüğü anlaşılmaktadır. Karaman eyaletinde beraber buldukları zamandan beri,

Cem'i takdir eden Gedik Ahmed Pasa'nın, hiç sevmediği Bâyezid'i padisah olarak görmek istememesi gibi

, sehzâde Mustafa'nın ölümünden sonra,

Fâtih Sultan Mehmed'in de Cem'i Bâyezid'e tercih ettiğini gösteren delillere tesadüf edilmektedir.

Nitekim

Kanunnâme-i Âl-i Osman (İstanbul 1330, s. 32)'da sehzâdelere yazılacak hükümlerin elkabi bahsinde yalnız Cem isminin zikredilmesi ve yazılarda ona "...vâris-i mülk-i Süleymanî...oglum Cem edâmellahu bekahu" diye hitab edilerek örnek gösterilmiş olması

, herhalde bir tesadüf eseri olmasa gerekir. Gerçi buna dayanarak Fâtih tarafından Cem'in veliahd ilan edildiğini iddia etmek mümkün değilse de, ibâreyi büsbütün manasız saymak da doğru değildir. Böyle bir ibârenin isaret olarak kabul edilmesi herhalde daha doğru bir kanaat olacaktır. Bütün bunlara ilaveten, Cem Sultan'ın bizzat kendisi de babasının erine geçme hakkına sahip olduğuna kani idi. Zira kendisine göre o, babasının padisahlığı zamanında dogmuş ve bu yüzden Uzun Hasan seferi esnasında babasına vekalet etmişti. Bu da tahtın asil vârisinin kendisi olduğunu gösteriyordu. Buna dayanarak o, kendisinin tahta geçmesi icab ettiğini söylüyordu. Bu âmillerin tesirinde kalan Cem, maiyyetindeki müsavirlerin, özellikle Karamanoğlu Kasım Bey'in telkinleri ile harekete geçmeye karar verir. Gedik Nasuh Bey'i, maiyyetinde Karaman, Varsak ve Turgutlu boylarına mensub kuvvetler olduğu halde Inegöl üzerinden Bursa'ya gönderir. Gedik Nasuh Bey, 28 Mayıs'ta, İkinci Bâyezid tarafından Ayaz Pasa komutası altında gönderilen iki bin yeniçeriye mağlub etmeye muvaffak olur.

Bu basarıda Bursa halkının

da büyük bir payı olduğu belirtilmektedir. Zira halk, yeniçerilerin daha önce yaptıklarını unutmamıstı.

Kaplıca savaşından üç gün sonra ordugâha gelip, Haziran'ın başında **Bursa'ya giren Cem, saltanat alameti olarak nâmına hutbe okutmuş ve ismine sikke bastırmıstır.**

18 gün kadar da hükümdarlık eden Cem

, civardaki şehir ve kasabalara saltanatını kabul ettirip, etrafına kalabalık sayıda insan toplamak suretiyle kendisini Anadolu hakimi saymış ve bu son durumu ağabeyine kabul ettirmek üzere ona halaları ve Çelebi Sultan Mehmed'in kızı Selçuk Hatun ile devrin ulemasından Mevlânâ

Ayas ve Sükrüllahoglu Ahmed Çelebi'den meydana gelen bir elçilik heyeti göndermişti. Ancak, **Selçuk Hatun'**

un iki kardeş arasında kan dökülmesine mani olmak üzere giriştiği teşebbüsler, başarısızlıkla sonuçlanır.

Zira kendisine Rumeli ile yetinip Anadolu'yu Cem'e bırakması, böylece daha önceki hükümdarların birleştirmeye çalıştıkları Osmanlı Devleti'nin yeniden ikiye bölünmesi teklif edilen Bâyezid

, bunu kabul etmez. Bu durum, Osmanlılardaki "

Tek Ülke Tek Sultan

" ilkesinin ne kadar kökleştigini göstermektedir.

Bâyezid'in, teklifini reddetmesi üzerine kuvvetlerini ikiye ayırıp, **Gedik Nasuh Bey** emrindekileri İznik'e gönderen Cem, kendisi de Bâyezid ile karşılaşmak üzere Yenisehir'e hareket eder.

Ancak, Anadolu Beylerbeyi Sinan Paşa'nın faaliyeti, Otranto seferinden dönen

Gedik Ahmed Paşa'nın Bâyezid kuvvetlerine iltihakı, nihayet yakın dostu Afsinoglu Yakub Bey'in ihaneti sonucu Cem, Yenisehir'de yapılan savasta mağlub olur

. Sehzâde Cem'in mağlubiyetini hazırlayan sebeplerin başında, onun dostu ve lalası bulunan **Yakub Bey'in ihanetinin geldiği anlaşılmaktadır.**

Gerçekten Bâyezid, Bursa üzerine yürürken Cem'in lalası Yakub Bey'e bir mektup yazarak, sehzâdenin Karaman'a kaçmasını önlemesini, kendisine iltihak etmesini, bu takdirde Anadolu Beylerbeyliği'ni uhdesine tevcih edeceğini ve bosuna Müslüman kanının dökülmemesini bildirecektir.

Mağlub olan sehzâde önce Eskişehir'e, sonra da Konya'ya çekilmek zorunda kalır.

Kendisini burada da güvende hissetmeyen

Cem, annesi Çiçek Hatun ile ailesini alıp Tarsus'a gider

. Onun, Konya'dan ayrılışı esnasında

halkın göz yaşları ile kendisini uğurlamasına bakılacak olursa, Konya'lilerin Cem Sultan'ı çok sevdiklerin

ı söyleyebiliriz. Öyle anlaşılıyor ki, Cem, vali olarak bulunduğu bu bölgede böyle bir sevgiye layık olacak işler yapmıştı. Gerçekten o, Larende (Karaman)'de saray, bedesten ve çarşı yaptırmak suretiyle imar faaliyetlerinde bulunmuş ve "

zulmü ref' edip adalet

" gösterdiğinden halk da yurtlarına dönmüştü. Sehzâde Cem, daha sonra

Memlûk Sultani Kayıtbay'ın müsaadesini alınca Antakya yolu ile 10 Temmuz'da Halep'e, oradan da Sam (Dimask)'a gider.

Merasimle karşılandığı bu şehirde yedi haftalık bir istirahati müteakip 15 Ağustos'ta

Gazze yolu ile Misir'a

gidip hükümdarlara mahsus bir törenle Kahire'ye giren

Cem, Kostantiniyye Fâtihî'nin oğlu olarak halk tarafından büyük bir tezahüratla karşılanır.

Onu karşılamaya hazırlanan Kahire sokakları, baştanbasa donanmıştı. Memlûk Sultani Kayıtbay dahi kendisini sarayında karşılayıp kucaklar ve "

Sen oglumsun, kederlenme

" diyerek onu teselli eder. Divitdâr Sarayı, Cem'in emir ve istirahatına verilir.

Bu istirahat günlerinden istifade eden **Cem, Mekke'ye giderek hac farizasini ifa eder**. Bilindiği kadarı ile Osmanlı hanedanından

fiilen hacca giden tek sehâdenin Cem Sultan olduğu rivayet edilir

. Burada "fiilen" ifadesini kullandık, çünkü hanedanın ve sultanların büyük bir ekseriyeti "

Hacc-i bedel

" yolu ile hacı ifa etmişlerdir.

Bu sırada Cem'i elinden kaçıran Sultan Bâyezid, Konya'ya kadar gelip, oğlu Abdullah'i Karaman valiliğine tayin eder. Bu arada İtalya'dan (Otranto) dönen ve Yenisehir Ovası'nda kendisine iltihak eden Gedik Ahmet Paşa'ya takibe yollar. Kendisi de Bursa yolu ile İstanbul'a döner.

Bursa'dan geçildiği esnada yeniçeriler, Cem'in tarafını tuttuğu için bu şehri yağmalamak isterler.

Ancak padisahın bunlara izin vermemesi

üzerine şehir yağmalanmaktan kurtulmuş olur.

Cem Sultan'ın Kahire'de bulunduğu sıralarda, Karamanoğlu Kasım Bey boş durmuyor, Ankara (Engürü) Beyi Trabzonlu Mehmed Bey ile birlikte sehâdeyi Anadolu'da yeni bir maceraya sürüklemek üzere tesvik ediyorlardı. Hatta **rivayete göre Karamanoğlu, Larende**

(Karaman)'de bulunan Gedik Ahmed Paşa'nın agzından mektup yazmak suretiyle Cem'i ikna etmeye çalışıyordu. Misir'da boş durmak (âtil)

suretiyle yaşamayı nefsinde yediremeyen ve böyle bir hayata tahammül edemeyen Cem, Anadolu'daki taraftarlarının yardımı ile saltanatı ele geçirmeye muvaffak olacağı zannına kapılmıyordu. Bu sebeple vatanına dönmek için Sultan Kayıtbay'dan müsaade istediği zaman Misir hükümdarı, devletin ileri gelenlerini toplayarak Cem'in de hazır bulunduğu bir meclis akdeddi.

Uzun münakasalar esnasında,

sehâdenin Anadolu'ya gönderilmesini doğru bulmayan Emîr Özbek ile Cem arasında sert tartışmalar olur.

Meclis dağıldıktan sonra Sultan Kayıtbay, sehâdeye vatanına dönme müsaadesi verir. Cem, ailesini Misir'da bırakarak 27 Mart 1482 Salı günü Kahire'den hareketle, 6 Mayıs günü Halep'e girer. Bu şehirde, yanında züemardan ve subasilarından meydana gelen bir topluluk ile Gedik Ahmed Paşa'dan kaçan Ankara Beyi, Trabzonlu Mehmed Bey, sehâdenin yanına gelir. Bunlar, Anadolu hakkında Cem Sultan'a bilgi verirler. Cem Sultan, Adana'da Karamanoğlu Kasım Bey ile buluşarak, ikisi arasında muvafakat hasıl olunca, Karaman ülkesinin Kasım Bey'e bırakılacağı ve onun da ömrü oldukça Cem Sultan'a itaat üzere bulunacağı esasına göre bir anlaşma yapılmıyordu.

Sultan Bâyezid, Cem'in Anadolu'ya geçmesini, ötedenberi süphelendiği Gedik Ahmed Pasa'ya atf ederek onu yanına çağırmış, kendisi de Bursa taraflarına geçerek hazırlıklara başlamıştı. Yapılan mücadeleler sonucunda birlikleri dağılmış olan **Sultan Cem, dağlara sığınmak zorunda kalmıştı.**

Bu arada Sultan Bâyezid ile Cem arasında barışı sağlamak ve Cem'i bu davadan vazgeçirmek için haberciler gönderilmişse de bir netice alınamamıştı.

Bâyezid, Cem'e ailesi ile birlikte Kudüs'te oturmasını ve senelik vâridatını (1 milyon akça) almakta devam etmesini buna karşılık taht ve tacdan feragatini yeminle teyid ve ilan etmesini teklif etmişti.

Feridun Bey'in Münseâtî'nda bu konuda şöyle denilmektedir: "

Sen ki, akrabaların en yakinisin. Seni başka kapılara muhtaç edip onlardan yardım istemen padisahlık mürüvvetine yakışmaz. Sayet huzur ve tahttan feragati seçersen, sana nakden 10 kerre yüzbin bin (1 milyon) akça salyâne tayin ettim. Ber vech-i takaud mutasarrif olup iki nimetin sükrünü eda edesin"

. Bu teklife karşılık "

Kadimî resmdir, sehâdeler davay-i taht eyler

"diyen Cem Sultan, Bâyezid'in bu arzusunu reddeder. Çünkü onlar için kader, **ya saltanata geçmek veya ölmektir.**

Cem Sultan bu anlayışını agabeyine şu siirle bildirmişti:

"Sen, bister-i gülde yatasun sevk ile handân

Ben, kül dösenem külhan-i mihnette sebep ne?" diyen Cem, "mülk-i mevrustan hisse talebinde musir" olarak Anadolu'da kendisine istiklâl ve bağımsızlık üzere hakim olacağı bir yer ayrılmasını istemek suretiyle, eski iddialarına nazaran daha mütevazî bir saltanata rıza gösteriyordu. Küçük te olsa bir saltanat hissesi koparamayan ve bütün muvaffakiyetsizliklerine rağmen, hala bir köseye çekilmeyi nefsine yediremeyen Cem, güneye çekilmek istediye de Karamanoğlu Kasım Bey, Yıldırım Bâyezid'in oğlunu örnek göstererek Rumeli'ye geçerse orada muvaffak olabileceğini söyler. **Cem, Rodos**

sövalyelerinin kendisine yardım edebileceklerini düşünerek

, önce reisleri Pierre d'Aubusson (Grand Maître)'a bir elçi gönderir. Bundan bir cevap alamayınca Frenk Süleyman ile Dogan'ı gönderdikten sonra kendisi de Kasım Bey'in delâleti ile sahile Korycos (Kerküs) limanına iner. Bir müddet sonra Cem, 30 kadar adamı ile Kerküs limanından bir gemiye binerek (15 Temmuz 1482), Anamur'a gider. Bu sırada sövalyeler de, onun Rodos'a serbestçe girip çıkmak üzere, istediği ruhsatı hazırlamış ve Don Alvaro de Zuniga komutasında üç gemiden meydana gelen bir filoyu, Anadolu sahiline göndermişlerdi. Cem, Süleyman Bey'in Rodos'a iltica etmemesi tavsiyesine karşılık,

Frenklerin "ahidlerinde müstakim" (sözlerinde dogru, ahidlerine bağlı) olduklarını söyleyerek

18 Temmuz'da bir Rodos gemisine biner. Fâtih'in oğlunun Rodos'a gelisi esnasında çok parlak bir tören yapılır. Gececeği yollar çiçekler ve bayraklarla donatılır. Gemiden atı ile inmesi için tertibat alınır. O, sokaklara dökülen halkın arasından, d'Aubusson ile yan yana at üzerinde

geçerek satoya girer. Cem Sultan, gördüğü bütün bu hürmet ve saygiya rağmen, **artık St. Jean sövalyelerinin menfaatine alet olarak kullanılacak kıymetli bir esirdi.** D'Aubusson, verdiği ruhsatnâmeğe önem vermiyor ve Cem'i ele geçirdiğini Papa Sixte IV ile Avrupa hükümdarlarına bildiriyordu. Papa, açıktan açığa memnuniyetini ilan ederken, Macar Kralı Corvin Matyas, d'Aubusson'a her türlü yardım vaadinde bulunarak bütün Hristiyan devletlerinin Osmanlılar aleyhine bir sefer açmasını istiyordu. Zaten Sövalyelerin reisi de papaya yazdığı mektupta,

Cem'den istifade edilerek Hristiyan devletlerinin tamaninin birlikte İslâmiyet aleyhine harekete geçirilebileceğini ve Türklerin Avrupa'dan atılma zamanının geldiğini belirtiyordu.

Cem Sultan, d'Aubusson ile konuşmasında, Osmanlı saltanatının varisi sıfatı ile yardım istemiş ve onlardan alınan adalar ile diğer toprakları iade edeceği vâdinde bulunmuştu.

Cem'in nerede ve hangi memlekette muhafaza edileceği hususunda tereddüde düşen sövalyeler, kendi aralarında uzun müzakerelerden sonra **nihayet onu, Fransa'ya nakl etmeye karar** verirler. Bu gelişmeler karşısında sehzâde, ugradığı felaketin vehametini anlamış bir kimse olarak, **Bâyezid'e yazdığı mektupta kendisinin küffâr elinde esir olduğunu, bunun da ( ) diyen bir Müslüman için çok büyük bir haksizlik olduğunu, binaenaleyh kendisini "küffar elinde" bırakmamasını rica etmişti.**

Gerçi Cem, Fransa Kralı XI. Louis ve kendisine taraftar olduğu bilinen Macar Kralı Matyas Corvin'in yardımlarını temin etmek suretiyle Rumeli'ye geçeceğini ümit ediyordu. Maiyetinde 50 kişi olduğu halde Fransa'ya doğru yola çıkarılan Cem Sultan, önce İstanköy'e, oradan da Siracuza (Sicilya)'ya ve sonunda Mesina'ya ugrayarak yoluna devam eder. O, 16 Ekimde Fransa'nın güney sahilindeki Villefranche'a varır. Ancak bu şehirde veba hastalığının bulunmasından dolayı Savoie Dükalığına ait Nice'e götürülerek burada uzun müddet alıkonur.

Bâyezid, Cem'in, Rodos'a gitmesinden son derece endişelendiğinden, Gedik Ahmed Paşa'yı sövalyelerle anlaştırmak üzere oraya gönderir. Pierre d'Aubusson, Gedik Ahmed Paşa'nın talebi ve Papa'nın müsaadesiyle Bâyezid'e iki elçi göndererek onunla bir anlaşma yapmıştı. Anlaşma gereğince Bâyezid, sövalyelere Cem'i muhafaza etmeleri şartıyla her sene Ağustos ayında **45.000 düka**

vermeyi kabul ediyordu. Bununla beraber Bâyezid, Venedik'e de müracaat etmiş, Cem sövalyelerden alınarak muhafaza edildiği takdirde onlara Mora'ya vereceğini vaad etmişti. Fakat tecrübeli ve ihtiyatkâr Venedik siyaseti, olayların gelişmesini beklemeyi menfaatine daha uygun bulmuştu.

Sultan Bâyezid, memleket dahilinde de Cem taraftarlığını ortadan kaldırmaya azm etmişti. Kardesine olan sevgi ve bağlılığını bildiği Gedik Ahmet Pasa'yi siyaset (öldürme) ettikten sonra, Iskender Pasa'ya gönderdiği mahrem emirde, Cem'in oğlu olan Oguz Han'i öldürmesini emretmişti..

Osmanlı Devleti'ne karşı bir tehdit vâsitası olarak kullanılan Cem Sultan, hemen hemen bütün Avrupa devletlerinin ele geçirmek istedikleri bir rehine idi. Papa Innocent VIII, Napoli Kralı Ferrand, Macar Kralı Corvin Matyas onu d'Aubusson'dan isterlerken, sövalyelerin reisi Bâyezid'den aldığı paradan baska, Cem'in agzından sahte mektuplar yazdırarak, annesinden de para çekmenin yolunu bulmuş ve Rodos'un emniyeti bakımından sehzâdeyi elde tutmayı faydalı ve vazgeçilmez bir fırsat olarak görmüştü. Sayet Bâyezid, Rodos'a karşı tesebbüse geçecek olursa, basta Papa olmak üzere diğer Hristiyan devletlere müracaat edecek, Cem'i bahane ederek onları, Osmanlıların aleyhine tesvik edip hücum etmelerini teklif edecekti. Bu arada Bâyezid, Cem'in, Misir'daki annesi ve zevcesi ile mektuplaşmasından süphelenerek, Kayıtbay'dan, Cem'in ailesini ister. Fakat red cevabını alır. Bunun üzerine, esasen çesitli sebeplerden dolayı ihtilaf halinde bulunduğu Misir Devleti'ne savaş açar.

Bu arada Venedik, bir taraftan Papa'ya Cem'i sövalyelerden almasını tavsiye ederken, bir taraftan da, Avrupa'da meydana gelen hadiseleri günü gününe Bâyezid'e bildiriyordu. Bir müddet sonra bizzat VIII. Charles de bu meseleye karıştıgından, P

aris büyük bir siyasî faaliyete sahne olur

. Bu diplomatik pazarlıklar esnasında, Macar elçisinin Cem'i elde etmek üzere tesebbüse geçtiği bir sırada, Venedik elçisi bu tesebbüsü sonuçsuz bırakmak maksadıyla

Floransa'yi da ise karıştırır

. Cem'e gelince o, muhafızlarını aldatmak için her çareye bas vuruyordu. Nitekim, Sofu Hüseyin Bey'e Frenk kıyafeti giydirmek (kâfir kisvetine koyup) suretiyle onu Anne de Beaujeu'nun aleyhtari olmasından dolayı satosu muhaliflerin toplanma yerine dönen Duc de Bourbon'un nezdine gönderdiği gibi, Bourg - Neuf satosunda kalan Celal Bey'in dönüşünde de onunla birlikte firar hazırlığına başlar.

Ancak sövalyeler bunu sezerek, Cem'i adı geçen satoda yeniden inşa etmiş oldukları Tour de Zizim (Cem Kulesi) denilen, yedi katlı bir kuleye nakl ederler

.Bu arada, bizzat Cem'in adamlarından Ayas, Celal, Sinan ve Sofu Sadi Bey'lerin, sabah gezintisi esnasında muhafızlarını öldürüp, onu kaçırmak tesebbüsleri de basarisizlikle sonuçlanır. Bunun üzerine Cem, siki bir şekilde göz hapsine alınır.

Bütün bu gelişmelerden sonra Papa'nın, Cem'i Macarlara bırakmasından endişe eden VIII. Charles, verilen talimat üzerine, **Cem'in İtalya'ya gitmesine razı olur.** Sövalyeler de bunu kabul ettiklerinden bu hususta 5 Ekim 1488'de bir anlaşma yapılır. Bu anlaşma gereğince 11 Ekim 1488'de Bourg - Neuf'ten hareket edip Toulon'a varan Cem, Bâyezid'in, Fransa Kralı nezdine gönderdiği elçinin vaadleri üzerine durdurulmak istenir. Zira tam selahiyetle Fransa'ya gelen

Osmanlı elçisi, Cem Fransa'da kaldığı takdirde, Kamame Kilisesinin Hristiyanlara bırakılacağını, ayrıca mukaddes eşyaların krala gönderileceğini bildirmişti. Kralın durdurma emrine rağmen, acele ile Toulon'dan gemiye bindirilen Cem, adeta Fransa'dan kaçırılır. Bu suretle 13 Mart'ta sahili takip ederek önce Ostinya'ya, Tiber nehri yolu ile de Roma'ya ulaşan Cem, Vatikan'da kendisine tahsis edilen yere gelir. 14 Mart'ta VIII. Innocent tarafından resmen kabul edilir. **Papa ile görüşmelerinde Avrupa'ya hangi maksatla geldiğini anlatarak artık Misir'a gidip ailesine kavusmaktan başka bir düşünce ve arzusunun kalmadığını açıklar.**

Bu konuda onun yardım ve aracılığını ister. Ancak, Cem'in teessürüne istirak edip onunla birlikte göz yaş döken Papa, gerçekte onu alet ederek, Osmanlı üzerine bir Haçlı seferi açmak emelinde olduğundan, kendisine Macaristan'a gitme tavsiyesinde bulunur.

Onun bu teklifine karşı Cem, böyle bir hareketin bütün İslâm âleminde büyük bir nefretle karşılanacağını belirterek cevap vermiş olur.

Görüldüğü gibi, sehâdenin bir bakıma esâret hayatı diyebileceğimiz Batı'daki serüveni, gerçek bir felâketzedenin hayatıdır. Vatandan uzak kalmış ve onun hasretiyle yanıp tutusan Cem, çektiği elemeleri siirlerinde dile getirir. Bulduğu çevrede, şahsiyeti ile ilgili olarak büyük menfaat temini ve siyasî spekülasyonlar icra ediliyordu. Böyle kıymetli bir esire sahip olmakla politik kozlar elde edileceğine inanılıyordu.

Sehâdeye

sahip olmak için hükümdarlar birbirleri ile yarışıyor

ve bunun için çeşitli tesebbüslerde bulunuyorlardı. Bahtsız sehâde, Rodos Sövalyelerinin dolandırıcılık aleti haline gelmiş bulunuyordu. Nihayet,

yedi sene

kadar devam edecek bir esâret döneminden sonra Papalık makamının sıkıştırması sonucunda, sövalyeler tarafından

Katolik dünyasının reisine satılır

. Daha önce de görüldüğü gibi bu müddet zarfında kuleden kuleye ve kaleden kaleye nakl edilerek, şehir şehir dolandırıldı. Buralarda "

devlet bana yar olmadı ah

" misraları ile elem ve izdirabını dile getirdiği gibi, hac farızasını ifa edip dinî vecibelerini yerine getirdiği için de

"Olsan sehinsah-i Rum, olmazdı hac nasibin

Bin sükür oldu rûzi bu devlet-i muazzam"

misralarıyla da kendini teselli ediyordu. Cenab u Allah'a ve Resûlüne olan iman ve muhabbeti o kadar büyük idi ki:

"Ka'betullah'a varup bir kez tavaf eyledigin

Bin Karaman,bin Acem, bin memleket-i Osman'dur"

misralari ile de bunu dile getiriyordu. Böylece o, Islâm'a olan baglilik ile kendisini teselli ediyordu.

Islâm'a olan baglilik ile taninan Sultan Cem, Papaya satilip Italya'ya getirildikten sonra Vatikan'a yerlestirilir. Tesrifat memurunun bütün ısrarlarına ragmen Papanin huzurunda diz çöküp ondan bagislama dilememisti. Hatta o: "

nlar, Papa'dan magfiret umarlarmis, ben magfireti Allah u Taâla'dan umarim. Bu hususta Papa'ya ihtiyacim yok. Ölümüne razi olurum, dinime zarar olacak is islemezem" diyerek basındaki Osmanli sarigini da çıkarmadan Papa ile konusur. İçinde bulunduğu durumu, vakarlı bir şekilde Papa'ya anlatarak Misir'da bulunan ailesinin yanına gitmek istedigini ve bu konuda kendisine yardımcı olmasını istemisti.

Papa

ise, tahti ele geçirebilmesi için, Rumeli sinirinde bulunması gerektiğini, Macar Krali'nin kendisini orada bekledigini ve Hristiyan fakirlere sadaka vermesinden dolayı da Hristiyanliga olan sevgisini anladigini,

sayet Hristiyan olursa, büyük bir Haçlı ordusu toplayarak emrine verebilecegini söylemistti.

Cem Sultan böyle bir teklif karsısında

hüngür hüngür amlayarak " öyle günlere kaldik ki bizi dine davet ediyorsunuz. Ben sizden Misir yolunu istedim, siz bana bâtil yol mu gösterirsiniz. Itikadimca Muhammed dini hak iken siz hiç dininizden dönüp Muhammed dinine girebilirmisiz? Herkese kendi dininden baskasi bâtildidir."

diye bu teklifi siddetle reddederek"

Ben dinimi, kardinallik ve papalik degil, Osmanli Sultanligi degil, bütün bir dünya padisahligina degismem. Böyle sözler bize ezadir

" cevabini vermisti. Bundan sonra o, sözlerine söyle devam eder: "

Eger bu sû-i zan, bizim Nasara (Hristiyan) fukarasına merhametimizden vaki olduysa, bizim dinimizde sadakat-i fukara vardir. Gerek Müslüman, gerek kâfir olsun

" der. Bütün bu sözler, talihsiz Cem Sultan'ın Islâm'a ne kadar bagli olduğunu göstermektedir.

Cem, üç sene kadar Papa'nin yanında kaldı.Bu arada Fransa Krali VIII. Charles, 1494 senesi Eylül ayında büyük bir ordu ile Italya'ya yürüyüp Napoli Kralligi'ni elde etme ve yanına Cem

Sultan'i aldıktan sonra Kudüs'e doğru bir Haçlı seferi yapma arzusunda idi. Cem'in, kralın eline geçmesini anlayan **Papa, tesiri zamanla görülecek şekilde onu zehirledikten sonra Napoli'ye gönderir.**

Sehzâde, kendisinin bütün varlığı ile inandığı İslâmiyet aleyhinde kullanıldığı ihtimali ile titreyerek böyle bir durumda İslâm ve Müslümanlara zarar vermemek için Allah'ın, onu "**Dergah-i izzetine alması için**" dua ediyordu.

Etrafındaki adamlarına da son vasiyetini yaparak "

Benim mevtim haberini intisar ediniz (yayınız) ki, kâfirlerin Müslümanlar üzerindeki oyunları dursun. Bundan sonra karindasım Hüdâvendigâr Sultan Bâyezid Hazretlerine varasiz. Diyesiz ki beni reddetmesin. Ne vechle olursa olsun benim tabutumu kâfir memleketinde komasin. İslâm memleketine çıkarsın ve cemi-i borçlarımı eda eylesin. Ve benim anam ve kızımı vesair taallukatımı ve üstümde hizmette sabikası olan (bana hizmeti geçen) hüddamımı unutmuyup hallü haline göre riayet eylesin

" dedi.

Nihayet 13 senelik acı ve elemelerle dolu bir esâret hayatından sonra 36 yaşında iken 25 Subat 1495 (25 Cemaziyelevvel 900) Çarsamba günü sabaha karşı vefat eder.

Sultan Bâyezid, Cem'in vefatını duyunca bütün memlekette **üç gün yas ilan ettirdiği** gibi onun irâdesiyle de bütün câmilerde giyabî cenaze namazı kildirilmisti. Cem Sultan'ın cenazesi, daha sonra Sultan Bâyezid tarafından memlekete getirilerek, Bursa'da, Fâtih Sultan Mehmed'in oğlu ve Cem'in ağabeyi olan Sultan Mustafa'nın türbesine defnedilir. Sultan Bâyezid, kardesi için yüzbin akça sadaka dağıtmış, onun anne ve kızlarına her türlü riayeti göstermişti. Bâyezid, onun hizmetinde bulunanları da takdir ve iltifatlarla karşılayarak onları çeşitli memuriyetlere tayin eder. Böylece o, an'ane gereğince hareket ediyor ve kardesi ile aralarındaki çekişmenin, memleket adına siyasî sebeplerle olduğunu anlatmaya çalışıyordu.

Türkçe ve Farsça siirleri bulunan Sultan Cem, iyi yetişmişti. Saltanat hirsî yüzünden hem kendisini felakete sürüklemiş, hem de sövalyeler ile Papa'nın elinde Osmanlı Devleti aleyhine bir alet olarak kullanılmıştı. O, uzun süre, gerek devletine, gerekse hânedanına karşı, Hristiyanların elinde bir alet olduğunun farkına varamamıştı.